

„Migruojantys paukščiai“ Kupiškyje: kaip gimsta naujos regiono kultūros vizijos

Šią vasarą Kupiškis tapo dar vienu svarbiu kultūrinės kaitos tašku - čia po kelerių metų pertraukos sugrįžo kūrybinė laboratorija „Migruojantys paukščiai“. Tai nėra tik menininkų susitikimas ar edukacinės dirbtuvės, tai procesas, skirtas tyrinėti, kaip kūryba gali atgaivinti bendruomenes, padėti žmonėms rasti naują santykį su vieta ir su pačiais savimi.

Nomeda Simėnienė

Juro Eiduko nuotraukos

Šių kūrybinių dirbtuvių dalyviai - ir iš užsienio šalių grįžę tautiečiai, ar net ten tebegyvenantys, kurie savo įgytas patirtis, pastebėjimus perduoda gimtinėn. Kadangi ši iniciatyva Kupiškyje tęsis dar du metus, gal ši žinia sudomins ir toliau nuo gimtinės išsikūrusius kūrybos žmones.

Šio susitikimo tema - kaip pritraukti ir sugrąžinti jaunos žmones į Kupiškį.

Kultūrinis eksperimentas, kuris bręsta laike

Projekto iniciatorė ir vadovė Jolanta Rimkutė akcentavo, jog Kupiškis pasirinktas dėl to, kad jaučiama, kad čia yra žmonių, kurie šios kūrybinės iniciatyvos pastebėjimus išgirs ir atkreips į tai dėmesį. Ji taip pat išsakė nuomonę, kad per vienerius metus tam tikri kūrybiniai sumanymai nepasidaro, todėl laboratorija Kupiškyje vyks trejus metus ir tai yra sąmoningas sprendimas. „Gilesnėms išvalgoms reikia laiko. Projektai, kurie reikalauja greito rezultato, dažnai

nepalieka gilesnių pėdsakų. „Migruojantys paukščiai“ – kaip tik priešingai: norime išsiskirti, patyrinėti, kur mus nuves bendras darbas“, – sakė J. Rimkutė.

Ši mintis ypač svarbi regionuose, kur pokyčiai nevyksta per naktį. Čia reikia ilgesnio proceso, pasitikėjimo, kūrimo ir santykio su vietos žmonėmis.

Į projektą įsitraukė 15 dalyvių, tarp kurių buvo ir vietinių jaunų žmonių, ir atvykusių iš įvairių Lietuvos vietų, ir sugrįžusių su įdomiomis patirtimis iš užsienio šalių. Taip pat buvo ir dalyvavusių ankstesniuose „Migruojančių paukščių“ projektuose, ir neturėjusių patirties šiame projekte, kurie pavadinti naujadaru – pirmakarčiais.

„Mes čia ne vien tam, kad surengtume gražią savaitę. Norime likti, sugrįžti, išsiklausti, išbandyti. Kultūra negali būti matuojama vienadieniu efektu, jai reikia laiko, kaip ir migruojantiems paukščiams, kol jie randa vietą sustoti“, – projekto esmę apibūdino J. Rimkutė.

„Kartais žmogus po šios patirties tik po metų ar dvejų supranta, kad būtent čia pasėta mintis įkvėpė pradėti savo projektą ar pakeisti gyvenimo kelią“, – pridūrė projekto kuratorė Birutė Bikelytė.

Ilgalaikis poveikis – „kaip ilgalaikis makiažas“

Projekto kuratorė ir moderatorė dizainerė B. Bikelytė pati yra gyvas įrodymas,

kad „Migruojantys paukščiai“ palieka pėdsaką ilgam. Dalyvavusi pirmuose renginiuose prieš dešimtmetį, šiandien ji pati kuria programas Kupiškyje. „Per dešimt metų dėl šio projekto mano gyvenime atsirado knygos, parodos, bendros iniciatyvos. „Migruojantys paukščiai“ veikia kaip ilgalaikis makiažas, jų poveikis išlieka po daugelio metų. Be to, jeigu taip atsitiktų, kad iš manęs nieko negausite, tai gausite iš tų žmonių, kuriuos čia sutiksite. Ir dar pasakysiu jums paslaptį, kad po 10 metų gali būti, kad vis dar jausite pasekmes“, – pirmą projekto vakarą teigė projekto kuratorė.

Šmaikštus B. Bikelytės palyginimas apie ilgalaikį makiažą taikliai atskleidžia, kad kultūriniai projektai regionuose gali būti ne tik laikinai įnešama šventė ar edukacinė akcija, jie transformuoja žmones, santykius, net pačią vietos tapatybę.

Asmeniniai balsai - kolektyvinė patirtis

Dalyvių diskusijose daug kalbėta apie tai, kaip kultūra gali padėti spręsti socialines ir demografines problemas. Pastebėta, kad Kupiškio istorija yra platesnio reiškinių dalis, ir tai kaip įrodymas, kad Lietuvos regionai gali būti kultūros inovacijų vietos, o ne periferijos.

Viena dalyvė, kilusi iš šio krašto, sakė: „Kupiškyje matau ne tik ramybę, bet ir galimybę auginti idėjas, kurios didmiesčiuose tiesiog pranyksta triukšme.“

Pirmą kartą į šį kraštą atvykusios dalyvės išpūdis: „Man čia yra daug šviesos. Kartais regionai vaizduojami tik per problemas, bet čia pajutau, kad būtent mažas mastelis leidžia greičiau kurti ryšius.“

Antra, pirmą kartą dalyvavusi šiame susitikime, teigė: „Gyvenau užsienyje, dirbau dideliuose festivaliuose, bet ten dažnai pasijusdavau tik mažas sraigtelis. Čia, Kupiškyje, po ilgo laiko pajutau, kad esu dalis bendruomenės. Man tai – labai puiki dovana.“

Dar vienas svečias juokavo, kad laboratorija priminė paukščių būrį: „Mes visi skirtingi – menininkai, tyrėjai, vietiniai – bet skrendame ta pačia kryptimi. Gal todėl ir vadinamės „Migruojantys paukščiai“.“

Pirmo etapo metu dalyviai sukūrė tris vizijas, kaip galėtų atrodyti miesto kultūrinė ateitis.

Kupiškis – atvira gamtos ir kultūros rezidencija

Pirmos grupės dalyviai domėjosi, su kuo save identifikuoja kupiškėnai. Gal su mariomis, tarsi svarbiausiu miesto akcentu. Apklausinėję žmones suprato, kad dauguma jų buvo grįžę gyventi į Kupiškį po studijų ar užsienio kaip į gimtinę. Padaryta išvada, kad Kupiškis yra lyg šaknys, namai, lydimi saugumo jausmo.

Dalyviai nutarė, kad kupiškėnai neidentifikuoja savęs su mariomis, kad Kupiškio privalumas – gamtos turtai, kurių ji turi daug, bet ne visi išryškinti, gali turėti didelę naudą tiek vietiniams, tiek atvykstantiems žmonėms.

Taip pat šios grupės padaryta išvada, kad kupiškėnai pasigenda savo miesto

identiteto, bendros vizijos, o marios yra tik kaip vandens kultūros užuomazgos.

Pabendravus su jaunomis mamomis, auginančiomis vaikus, iškelta hipotezė, kad Kupiškyje trūksta laisvalaikio su vaikais. Nuomonės po apklausų buvo skirtingos – kad yra tiek, kiek reikia tiems, kurie ieško, ir kita nuomonė, kad pasigendama trumpalaikės vaikų priežiūros, veiklos šaltuoju metų laiku, jaunų šeimų bendravimo ir lyderių.

Tad yra gerų užuomazgų, bet dar reikia ir tobulėti.

Pirma grupė pateikė ir dvi vizijas:

„Kupiškis – gili upė, kuri teka tyliai“,

„Kupiškis – Šiaurės Aukštaitijos kryžkelė“ (beveik vienodi atstumai iki Biržų, Rokiškio, Utenos, Anykščių ir Panevėžio – aut. pastaba).

Dalyviai siūlė kurti miestą kaip gyvą laboratoriją, kur menininkai, tyrėjai, keliautojai ir vietos gyventojai galėtų drauge tyrinėti aplinką, kurti meno projektus ir skleisti patirtį. Kupiškis tada taptų traukos tašku kūrybinei migracijai, kur susilieja gamta ir kultūra.

Kupiškio erdvės – miesto perlai

Antros dalyvių grupės vizija kvietė Kupiškį matyti kaip alternatyvą didmiesčių skubėjimui, kaip lėto gyvenimo ir bendrystės miestą. Čia galėtų vykti sezoniniai festivaliai, turgūs, kūrybinės stovyklos, kurios remiasi vietinėmis tradicijomis, gamtos artumu ir tarpusavio ryšiu. Tai būtų vieta, kur svarbiausia – santykis tarp žmonių ir pagarba aplinkai.

Šioje grupėje gimė trys puikūs šūkiai: „Kupiškis – mažas miestas, didelė ramybė“, „Kupiškis – tylos krantai“ ir „Kupiškis – vieta sulėtėti.“

Ženkla kaip esmės

Trečios grupės vizija pabrėžė, jog svarbiausia – jaunų žmonių įtraukimas. Siūlyta steigti erdvę, kurioje būtų vietos ne tik menui, bet ir technologijoms, socialiniams eksperimentams, verslumo iniciatyvoms. Tokia platforma galėtų padėti išsaugoti jaunimą Kupiškyje užtikrindama, kad jie rastų čia prasmingos veiklos. Taip pat bendrauta gatvėje ir su jaunais žmonėmis, ir su senjorais, padaryta išvada, kad

senjorams čia gyventi pasaka, o jaunimui – nuobodu.

Ši grupė netgi sukūrė grafinį ženklą, kurį paaiškino, kad Kupiškio prasmė – KUP – kupėti, tekėti ir kad IŠ gimsta kaip pokytis – KIS.

Taip pat dekonstruojant Kupiškio herbo fotografiją gimė šūkis „Kartų santaka. Kelių sankryža. Stichijų santuoka“. Čia prisiminti ir mitiniai milžinai, sėdintys ant piliakalnių, taikiai rūkantys ir diskutuojantys tarpusavyje, ir jungtis dviejų upių – Lėvens ir Kupos, retas miestas gali tuo džiaugtis, ir santuoka (Kupiškiui artimas žodis, nes yra legendinės „Kupiškėnų vestuvės“), galinti būti ne tik tarp vyro ir moters, bet ir kaip bendrystė tarp seno ir jauno žmogaus.

Atsisveikino iki kitos vasaros

Visų trijų grupių vizijų pristatymai sulaukė gausių aplođismentų. Atėjusių į pristatymą kupiškėnų reakcija rodo, kad „Migruojantys paukščiai“ nėra tik meninis projektas, bet ir katalizatorius, padedantis bendruomenei ir dalyviams kartu įsivaizduoti ateities Kupiškį. Procesas čia svarbesnis už galutinį rezultatą, tačiau jau dabar matyti, kad ši kūrybinė laboratorija padeda miestui kurti prasmingą ateities horizontą.

Pabaigoje projekto vadovės apibendrina, kad tai tik kelionės pradžia, ir tai, kas fiksuota, pasidalyta su visais, priklauso visiems. Gal rasis lyderiai, kurie vieną ar

kitą idėją paims ir toliau plėtos. Taip „Migruojančių paukščių“ komanda atsisveikino su viltimi kitais metais tęsti projektą. „Mes išvažiuojame gal kitur, bet lieka žmonės, kurių galvose gal nusėdo idėjos ir vėliau jos įgaus atoveiksmį. Mūsų pagrindinis noras, kad žodis įgytų kūną“, – reziumavo J. Rimkutė.